

mentar en un precepte de Carlemany, a. 800-814, avui perdut (Abadal, *Cat. Car.* II, 279.23). Refet en un de 835, de Lluís el Piadós (també perdut, però amb moltes còpies concordes dels SS. XII i XIII), on mana que es respectin els seus drets a les parr. de les zones: «--- Orgellitaniam, Bergitanam. Cerdaniensem, *Paleariensem*, Anabiensem, Cardosetanam, Terbiensem, Gestabiensem et Ripacorcensem ---» (Abadal, *ib.*, 285.4); 860: diploma de Carles el Calb, reiterant-ho amb alguna var. en la forma dels noms: Cerdaniensis «--- Libiensis, Bergitanensis, *Palariensis*, Ripachurcensis ---» (Abadal, *ib.* 289.5) (cf. comentari *ib.* 281.6, 282.7, 471, 472); 849: «constructu M. confinio *Paliare*s» (Abadal, *P. i R.* n.º 41); c. 859: «comitatu *Paliare*s» (*ib.* n.º 55); 871: «monasterium sibi commissum in pago *Paliare*s, valle Urritense, cujus vocabulum est *Alagone*» (Abadal, *P. i R.* n.º 321); 947: «charta venditionis de alodio de Cervi --- in com. *Paliare*s, in ipsa ribera de *Sarte*» [sic] (col·le Moreau, VII, 144-5, de l'arx. de Gerri, n.º 423); 974: comitatum *Paliare*s (Mor. VII, 144); 1092-1110: *Palgar* (en facs., *BABL* VII, 106); 1281: «Ramon de Perameya i Jaume de Muntpesat tenien per lo Comte de *Pallars* lo castell de Fromit» (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 55).

Conta *Desclot* com Jaume I, disposant-se a la conquesta de Mallorca, reuneix a Lleida un cardenal que «el Sr. Apostoli havia tramès, e foren-hi tots los barons d'Aragó, e de Ribacursa, e de *Palars* --- e l rey comtà --- em qual guisa avia ordonat de passar a Malorques ---» (ed. *NCL* II, 88.13). Conta *Muntaner*, que el 1285 preparant-se a la defensa de Girona els nostres deixessin Peralada «e anasen enfortir lurs locs, que assats havia en Peralada del comte de *Pallars* e d'En Guillem d'Anglesola ---» (cap. 125, en *Barcino* IV, 23.29); 1519: el terme de Sobac es distingeix dins *Pallars* car «lo dit corral roman en terme de Sobac, --- qui és del Marquesat de *Pallàs*» (Capbreu de Sobac, llegit a Rialb, xxxvi, 162.3,4).

En el segle VIII, en caure Espanya en poder dels musulmans, no ocuparen però el *Pallars*, i ells ja sovint en parlen, com terra independent i cristiana. Donem llurs cites amb llur valor fonètic aproximat i, entre parèntesis [ ] amb les lletres àrabiques.

780 (d. J. C. = 163 Hèg.): es refugià a la comarca de *paljāres* [bi 'ard b-lyār-š] Sa'ïd ben Hussain, escapant-se de Saragossa, de mans del califa Abderràhman (a qui el seu pare Hassain, l'havia lliurat en ostatge, vençut en la lluita de 'Ajsûn contra els califes) pren refugi a casa dels seus parents pallaresos (d'allí tornà després, i en lluita contra els moros, fent-se un petit principat en els Ports de Beseit i Tortosa com conta l'*Abbar Mağmîc* (Millàs Vallicrosa, *Notícies dels àrabs sobre la Catalunya Carolingia*, p.p. l'I. E. C., § 80, p. 922); a. 904, parlant d'una

expedició contra la terra catalana, *Ibn 'Aðari* cita *paljāres* [b-lyārās] (Abadal, *P. i R.*, 123); 982. id. [b-lyār-š] en el botànic cordovès Abendjöldjol (Simonet, *Glos. Mozár.*, s.v. *palyār*). S. XI: «le pays de *Paljāres*» [«*bālad b-lyār-š*»] en el geògraf andalusí Bekrî († 1041) (cita de Levi-Provençal en l'ed. del Himyarî, 46.13).

ETIM.: ll. PALEARES 'cabanes amb sostre vegetal' (palla etc.). Resumit en *DECat.* VI, 195: «A aquest valor s'hi va arribar partint d'un tipus primitiu de construcció, on la petita borda o gran cabana era feta amb sostre de palles (fr. *chaume*, d'on *chaumière* 'cabana'); i amb aquest valor, degué haver-hi, en el període arcaic, la var. PALEARE, més aviat que PALEARIUM (> *paller*); altrament, el pl. dels dos neutres -ARE i -ARIUM era idèntic en llatí: PALEARIA; i això ja provocava que es passés de l'un l'altre. Amb raó va subratllar R. d'Abadal la documentació arcaica que comprova aquella forma amb el valor de 'capeta' o 'bordal'; p. ex. «flumen *Nocaria*, in casalibus in areis [> eres, cf. aran. *casau* 'casalet amb hort'], in *paliaribus*, in cortis ---» en el diploma pallarès de 923 (*Cat. Car.* II, § 133). Conservant-se, el pl. d'aquesta denominació arcaica, com a nom de la comarca tota, on hi havia més bordes que enlloc dels Pirineus, quedà el nom de *Pallars*» (veg. allà detalls sobre la hist. de la teoria etimològica.²)

Avui aquest tipus de construcció ha reculat, detalla Krüger, en adherir-se a aquesta etim., però en les parts més remotes encara en topem restes escaduses: per alt de la Vall d'Àneu, cap a Montgarri, on he vist això en graners d'estable, molins i fins alguna borda habitada, coberts de pallam, i també a Tavascan, capdamunt de la V. de Cardós (*Die Hochpyr.* A, vol. I, 201-2).

Cites d'aqueixa doc. antiga. a. 833: «trado vobis, ab omni integritate paretis, *paliarios*, tam mobilia quam immobilia, in terris, vineis, paschuis, exitus et introitus» (*Cart.* de Gerri: Abadal, *P. i R.* § 9); 863: «in terris, in vineis, in casis, in casalibus, in hortis, in arboribus, in areis, in *paleariis*, in molendinis ---» (*Cart.* Gerri, col·l. Moreau, II, 35v²); 967: «casas cum corte et orto et canamare et orreo et *paleare*», doc. d'Alaó (Abadal, *P. i R.*, § 201w).

En la doc.² llatina de l'Antiguitat el mot no és ni hipotètic, ni tan sols apareix en forma imprecisa, sinó també en el sentit i detall fonètic precís: en particular en els glossaris llatino-grecs (tots de data arcaica) es veu la forma en qüestió traduïnt mots grecs que signifiquen 'paller': p. ex.: «*palear*, αχυρεων (CIL II, 519.54); *paleare*: αχυρων». Amb lleus variants: *palearis* 'fet de palla', en funció adjectiva en St. Agustí i Venanci Fortunat; i precisament el sentit 'grenier à paille' en Columel·la si bé aquest ho dóna en la forma *palearia*